

מגילת רות וספר שופטים, חלק 2

כמה מקרים תומכים בתיאור הסיעתי של ספר שופטים. עיינו למשל בשירת דבורה, בה היא מונה את השבטים בנפרד, מהללת את אלו מביניהם שלקחו חלק במאמץ המלחמתי-לאומי ומגנה את אלו שלא (שופטים ה יד-ח). גרעון מתואר כמי שמלכד ראשית את יחידתו המשפחתית (אביעזר), שנית את שבטו (מנשה), ורק לאחר מכן קורא לשבטים האחרים באזור לקחת חלק במלחמתו (שופטים ו, לד-לה). מצב זה מחמיר תחת שלטונו של אבימלך, המפצל את משפחתו לשני פלגים ברורים: שארי בשרה של אמו, שהופכים לבני בריתו, ושארי בשרו של אביו, בהם הוא טובח. לאחר שנזרק מבית אביו, נראה כי ליפתח אין נאמנות לאיש, אפילו לא לבתו. המצב מידרדר והולך, עד שהוא מגיע לנקודת השפל בסיפורו של שמשון, שאינו מוביל אף שבט למלחמה, ומנהיג רק את עצמו.²

עליונותן של הנאמנויות הצרות מייצרת כמה מצבים מעוררי מחלוקת, בהם השבטים נלחמים זה בזה. גרעון נמנע בדוחק ממלחמת אחים עם שבט אפרים (ח א-ג). יפתח אינו שקול מספיק בכדי להימנע ממלחמת אחים, והמלחמה בינו לבין בני אפרים מסתכמת במותם של 42 אלף מבני השבט (יב ו). לסיום, הקונפליקט בין שבט בנימין ושאר האומה הופך למלחמת אחים כוללת בעלת השלכות קטסטרופליות.

ייתכן שזו הסיבה בגללה מגילת רות מתמקדת בנאמנות בלתי צפויה ושאינה תלויה בדבר. נאמנותה של רות לחמותה מתעלה על כל נאמנות משפחתית, שבטית או לאומית. רות אינה ממוקדת באינטרסים הפרטיים שלה בשום שלב. היא מציעה לנעמי את נאמנותה ללא שום היסוס, ומצהירה על נאמנות חד משמעית לאישה עמה אין לה שום קשרי משפחה מחייבים. נעמי עצמה מופתעת מנאמנותה של רות, ומפצירה בה לשוב לבית אביה (א ח). בעז מביע אף הוא את פליאתו ממעשיה של רות, ומהלל אותה על כך שעזבה את אביה, אמה ומולדתה, על-מנת ללכת אחר נעמי לבית לחם (ב יא). הצהרת הנאמנות של רות (אותה נבחן לעומק בהמשך שיעורינו) היא מכילה וכוללת: "עמך עמי, א-להיך א-להי". הזרה הזו, המונחית על-ידי חמלה, ואינה לוקה בפגם השכיח של נאמנויות צרות, יכולה להוביל את האומה לעבר אחדות ורצון להסיט הצדה את האינטרסים האישיים. זוהי התכונה המאפשרת לרות ליצור

בשיעור שעבר ציינו כי למרות העובדה שמגילת רות מתרחשת במהלך ימי השופטים, היא מתקדמת בנתיב אחר, ומגיעה לכדי סיום שונה לגמרי. בעוד שבשיעור הקודם הצעתי כי בעז הינו הפתרון לכישלון המנהיגות בספר שופטים, בשיעור זה ברצוני לבחון את האופן בו מגילת רות, ככללה, מתפקדת כפתרון לריקבון החברתי הנפוץ בימיה.

סגנון החיים ההרמוני והשלו שמתארת מגילת רות עומד בניגוד לאווירה האלימה והדרוכה של ספר שופטים. הוא שונה בעיקר מהחברה הכאוטית והאנרכית המתוארת בחמשת הפרקים האחרונים של ספר שופטים. על-ידי הנגדה מודעת של שני הספרים הללו, מגילת רות מייצגת אלטרנטיבה לחוסר ההרמוניה השורר בספר שופטים.

מקבילות בין ספר שופטים למגילת רות

ישנן הרבה מקבילות לשוניות ונושאיות בין ספר שופטים ומגילת רות, שלדעתי מדגישות את הניגוד השיטתי שביניהן. בשיעורים הבאים נשווה כמה מהדמויות במגילת רות לשופטים דוגמת דבורה ושמשון. בשיעור של היום נבחן כמה מקבילות כלליות השופכות אור על ההבדל החברתי הבסיסי בין ספרים אלה. שתי המקבילות הראשונות עוסקות בנושאי הנאמנות והמזון, ולאחריהן נבחן את הניגודים בין הסיום האלים והטראגי של ספר שופטים, לבין האווירה הרגועה במגילת רות.

נאמנויות צרות

כתוצאה מכישלון המנהיגים להשיג את מטרת הלכידות החברתית, מתפצלת החברה בספר שופטים באופן קבוע ליחידות קטנות יותר. ישנה מודעות הולכת וגוברת לכך שהחברה מחולקת באופן טבעי לשבטים ואף ליחידות משפחתיות קטנות יותר. כאשר הישות הלאומית לא מצליחה להתלכד, הפרטים חוזרים באופן טבעי לנאמנויות צרות, כאשר מסגרות הנאמנות הולכות וקטנות. הם נאמנים בראש ובראשונה לעצמם, לאחר מכן לבני משפחתם הקרובים, לבני משפחתם הרחוקים יותר, ולבסוף לשבטם. השבטיות משגשגת כאשר נראה שאין התייחסות לאחדות לאומית כלשהי.¹ מודל זה הוביל למלחמות פנימיות, ובסופו של דבר לפריצתה של מלחמת אחים כוללת.

2 אני מודעת לכך שישנן מסורות הרואות היבטים אלה של שמשון כמעלה, המאפשרת לו לתפקד כלוחם גרילה חזק ויעיל (למשל הרמב"ן, בראשית מט טז). אומנם ניתן להתווכח עם גישה זו (ראה הרשב"ם בראשית מט טז שם אין התייחסות חיובית לתכונותיו של שמשון), אך אין ספק כי שמשון מעולם לא היה מנהיגם של אחרים.

1 שימו לב, למשל, שספר שופטים כמעט ואינו עושה שימוש במונח "כל ישראל" או במונחים הדומים לו. בעוד מונח זה מופיע בתחילת הספר (ב ד), ובאופן אירוני בסופה של מלחמת האחים (כ א; יא), הפעם היחידה בה סיפורי השופטים מכילים התייחסות כלשהי ל"כל ישראל" הינה בתיאור יחיד של עבודת אלילים קולקטיבית (שופטים ח כז).

אותה, מוצגת בצורה תמציתית ביותר במקבילות הלשוניות המדהימות בין מגילת רות לבין הסיפור הנורא של סוף ספר שופטים, אונס הפילגש בגבעה. סיפור זה הוא שעתו החשוכה ביותר של הספר. ההתנהגות הנתעבת של כל הדמויות המעורבות בסיפור, ההדהוד הברור של סדום, ומלחמת האחים כתוצר לוואי של האונס, כולם תורמים לתחושת הכיליון המלווה את הנרטיב. שפע המקבילות בין פרקים יט-כא בספר שופטים ובין מגילת רות מושך את תשומת לבנו לצורך להשוות ולהנגיד את שני הסיפורים, ולציין את ההבדלים המשמעותיים ביניהם.

החלק הבא הינו טכני ברובו, בשל ההשוואות הלשוניות והנושאות אותן אני עורכת. הוספתי טבלה של המקבילות בין הסיפורים בסופו של שיעור זה. אני ממליצה כי תקראו את החלק הבא כשהטבלה מולכם, במטרה להפנים את משקלן של מקבילות אלה, ואת הדרמטיות שבהן. שימו לב: כל הציטוטים מפרקים א-ד הנם ממגילת רות, בעוד כל הציטוטים מפרקים יט-כא הינם מספר שופטים.

שופטים יט

הסיפור האכזרי של הפילגש מתחיל עם גבר הנושא לאישה פילגש מבית לחם יהודה. בגידת הפילגש בבעלה שולחת אותה חזרה לביתו של אביה בבית לחם. לאחר כמה חודשים בעלה מגיע לחפש אחריה ו"לדבר על לבה" שתחזור עמו (יט ג). ברגע שהגיע, הוא אכל שתה ולן בבית חמו (יט ד; ו). כאשר, הבעל מבקש לעזוב מספר פעמים, אך חמיו מפציר בו שיישאר, "הואל נא ולן ויטיב לבך" (יט ו; ט). בסופו של דבר, הזוג עוזב בשעת יום מאוחרת, ולאחר שהם דוחים בבוז את ההצעה כי יישארו ללון בעיר יבוס, כיוון שהיא עיר זרה ("עיר נכרי"), הם מגיעים לעיר גבעה שבבנימין. בעודם שם, איש אינו מציע להם אירוח ונראה כי הם יאלצו לישון ברחוב. בסופו של דבר, זקן, העושה את דרכו בחזרה הביתה מעמל יומו בשדה, מציע לינה לאיש, לפילגשו ולעבדיו. צללי הלילה נסוגים לרקע בעוד הזקן ואורחיו⁸ יושבים לאכול, לשתות ולהיטיב לבם (יט כא-כב).

רות א-ג

הסיפור הקודם מזכיר איחוד אחר בין גבר לאישה בבית לחם, כאשר האישה הגיעה למקום לאחר שנטשה את בית אביה. הגבר, בעז, הוא היחיד שהיה נדיב כלפי רות, שתיארה את עצמה כזרה "ואנכי נכריה" (ב ג), וממילא דמות שחוששים ממנה. רות מתייחסת לבעז כאל אדונה (ב ג), ולעצמה כאל שפחה (ג ט), אך הוא מתייחס אליה בכבוד ובחמלה, ומספק לה בנדיבות מזון והגנה בשדה. רות, המומה מתשומת לבו של בעז, נופלת על פניה מתוך הכרת

8 כיוון שנעשה שימוש בפעלים בלשון רבים, לא ברור מהסיפור האם הפילגש הצטרפה לגברים בסעודתם. עם זאת, ברור שהיא לא לוקחת חלק בדיון על שולחן הסעודה (שכמובן משפיע עליה בסופו של דבר). מעבר לכך, ברור כי הסעודות בבית אביה הוגשו רק לשני הגברים (ט ט) וכי מהתיאור הדומה של הסעודות ניתן להניח כי גם הסעודה המאוחרת יותר נועדה רק לזקן ולאורחו.

מלוכה שיכולה לאחד את האומה תחת דגל לאומי אחד, ולרפא את השבטיות שפיצלה את האומה השברירית.³

המזון בספר שופטים ומגילת רות

בחינת המוטיב של נתינת מזון ומניעתו בכל אחד משני הספרים מדגימה עוד יותר את ההבדל המוחץ ביניהם. ישנם כמה מקרים בהם בני ישראל מונעים מזון זה מזה בספר שופטים. אנשי סוכות ופנואל מסרבים להעניק מזון לגדעון ולחיילו הרעבים והמותשים (שופטים ח ו; ח). בעלה של הפילגש בפרק י"ט מנסה לשכנע את הקשיש להעניק לו מקום לינה, בכך שהוא מסביר שיש לו מספיק מזון כדי להאכיל את עצמו, את פמלייתו ואת בהמותיו (שופטים יט ט). הוא מניח כי איש לא מזמין אותו לביתו, כיוון שהם לא מעוניינים לספק לו מזון.

בספר שופטים, עם ישראל איבד כל חזות של לכידות, בנוסף להגינות הבסיסית הגורמת לבני האדם להציע מזון לזקוקים לכך.⁴ ההתנהגות האומללה הבאה לידי ביטוי בספר שופטים היא האנטיזתה ליסודות של עם ישראל, אומה של חסד שנוסדה על-ידי אברהם, שאוהלו תמיד היה פתוח לזרים.

על-אף שאלימלך נטש את אנשי בית לחם במהלך רעב,⁵ מגילת רות מציגה שוב ושוב מצבים בהם שתיים מהדמויות הראשיות מספקות בנדיבות מזון לאחר. רות הולכת לשדות על-מנת ללקט מזון לה ולנעמי (ב א). בהציגו חמלה אישית בלתי צפויה, בעז בעצמו מוסר לרות חיטה, ומבטיח שהיה לה מזון מספק לסעודה (ב ד). רות שומרת את השאריות, שבה לביתה, ומעניקה את המזון לנעמי (ב ח). בשיאו של הסיפור, בעז מעניק לרות שש שעורים (ג ט).⁶ מזון המוענק בנדיבות וללא היסוס הפך לסמלה של חברה המובנית על לכידות חברתית והגינות בסיסית, ומסמנת אנשים אלו כירשי מורשת אברהם.⁷

פילגש בגבעה ומגילת רות

העובדה שמגילת רות משקפת את ההתמוטטות החברתית בספר שופטים, מנוגדת לה, ובסיומו של דבר גם מתקנת

3 העם מברך את בעז, שכניסת רות לביתו תשים אותה כרחל ולא, שיחד בנו את בית ישראל (רות ד, יא). נוסחת הברכה רומזת על כך שהפיצול ארוך הימים בין רחל ללאה יכול סוף סוף להסתיים כתוצאה ממעשה זה. בהמשך השיעורים נבחן כיצד תיאור מאחד זה הינו תוצר אישיותה של רות, המובילה למלוכת דוד המאוחדת והמאחדת.

4 כפי שנראה בשיעור הבא, חוסר הנדיבות מקושר לאומה המואבית, שבניה לא הציעו מזון ושתיה לבני ישראל בצאתם מארץ מצרים (דברים כג ה).

5 מעשיו של אלימלך ממקמים אותו כדמות הנהגת בהתאמה מלאה לאופן בו החברה הישראלית נהגה במהלך תקופת השופטים. כפי שנראה, מדרשי חז"ל מציינים תמונה חיה של אלימלך כדמות שהיכת לתקופת השופטים, וכך מסבירים מדוע דמותו נעלמת בשלב מוקדם של מגילת רות, ומדוע הוא נותר מחוץ לשושלת המלוכה.

6 לא מדובר בכמות גדולה של מזון, ולכן מעשהו של בעז סמלי יותר מאשר מעשי. נבדוק את הסמליות המדויקת במעשיו של בעז בהמשך השיעורים.

7 אברהם מהווה דוגמה לנדיבות במסורת חז"ל. ראו לדוגמה הרמב"ם, הילכות עבדים ט, ח; הילכות אבל יד, ב.

רשמי את שאלת הירושה (ד ה) והשדות של "אחינו" אלימלך (ד א).

באותה נחישות לחפש פתרון לעוולה שנעשתה לו (כ ה), בעלה של הפילגש מפיץ את איבריה המבותרים "בכל שדה נחלת ישראל" (כ ו). בני ישראל "עלו" (כ ז), לקחו "עשרה אנשים למאה" מכל שבט (כ ח), ופתחו במלחמה נגד אחיהם (כ ט).

מלחמת האחים שפורצת מסמלת את התמוטטות החברה הישראלית באותה תקופה. כמה שימושים לשוניים בולטים בתיאור מהלך המלחמה מצביעים על מקבילה ניגודית בין מלחמה זו לבין מגילת רות.¹¹

1. המילה "נגעה" בסיפור המלחמה מסמנת את האופן בו המלחמה הובילה את ה"רשע, לגעת בבני ישראל (כ מא). בניגוד לכך, בעז אומר לרות: הלא צייתי את הנערים לבלתי נגעך" (ב ט). ציוויו של בעז לפיו למערים אסור לגעת בה מיטיב עם רות, עובדה המהדהדת בתגובתה של נעמי להוראתו המגוננת של בעז: "טוב בתי כי תצאי עם נערותיו ולא יפגען בך בשדה אחר" (ב כב).

2. המילה "דבק" מופיעה ארבע פעמים במגילת רות. הפעם הראשונה מתארת את נאמנותה של רות במסירותה לחמותה (א יד). שלושת המופעים הבאים של המילה (ב ה; כא כג) פועלות כפרס אותו רות מקבלת לכאורה על התנהגותה הרחומה, כאשר בעז מעודד אותה לשמור על עצמה באמצעות הידבקות לשאר המלקטות. נראה כי מילה מובילה זו רומזת על אחדות ונאמנות. עם זאת, בסיפור מלחמת האחים, המלה מסמנת את הסכנה הגוברת ואת המרדף בידי צבא האויב, שהולך ומתקרב בעוד בני בנימין סופגים את המכה האחרונה (כ מב; מה).

3. המילה "משחית" במלחמה מתייחסת להשמדת אוכלוסייה (כ מב). במגילת רות, הגואל נבהל מהמחשבה שנישואיו לרות יפגמו בנחלתו: "פן אשחית את נחלתי" (ד ו).¹² שימושו המבוהל של הגואל במילה הינו בלתי אלים (בהשוואה לשופטים), ושגוי לגמרי, כפי שנראה כאשר בעז יינשא לרות מבלי לגרום לנזק כלשהו לנחלתו שלו.

4. משמעות המילה "מנוחה" בשופטים כ, מג קשה לברור. יש מי שמשער כי זהו שמה המדויק של העיר,¹³ אחרים סברו כי זהו תיאור של מקום בו

תודה (ב ו), ומכריזה כי הוא נחם אותה והקל עליה ("דיברת על לב" ב ג). כמו המארח הזקן בשופטים יט, גם בעז, על-אף גילו המבוגר, עובד בשדה (ב ד; ג ב).

רות, המחפשת להינשא, פונה לבעז בשדה בלילה אחד. לאחר שהוא "ויאכל... וישת וייטב לבו" (ג ז), רות נשכבת לצדו ומחכה לראות מה הוא יעשה. בועז מתעורר ומגלה אישה לצדו, והיא מציעה כי הוא יפרוס כנפיו עליה.⁹ תגובתו של בעז עדינה ואצילה. הוא מברך את רות בשם ה', מדבר על טוב לבה ונדיבותה, ומתאר את שמה הטוב כ"אשת חיל" (ג יא) לאחר מכן הוא מציע לה לינה בטוחה להמשך הלילה (ג יב), ומבטיח כי בבוקר (המונח חוזר שלוש פעמים בסמיכות), הוא ידאג לגאולתה. מודעת לשמה הטוב, היא קמה מוקדם מאוד בבוקר (ג יד), על-מנת שאיש לא יוכל לחשוך במאורעות אותו הלילה. למעשה, לבקשת בעז, רות עוזבת את המקום לפני הזריחה: "אל יודע כי באה האשה הגר" (ג יד). עם זאת, לפני שרות עוזבת את המקום, בעז מבקש ממנה להביא את מטפחתה ולאחוז בה (ג טו), כדי שיוכל למלאה במזון. התמימות המתוקה של לילה של רות תחת הגנתו של בעז שופכת אור מרגיע על הפרק, אור שמתרחב ומאיר על אוירתו של הספר כולו.

שופטים יט

חוויתיה של הפילגש אינה טובה לאורך הלילה, אותו היא מעבירה עם בעלה הפייסני. על-אף העובדה שהוא יצא למסע על-מנת להשיב את פילגשו, הוא מתייחס אליה מעט מאוד ולמעשה כמעט ומתעלם מנוכחותה. על-אף התיאורים הרבים על סעודתו, בשום שלב הוא לא מציע לה לאכול דבר מה. מעבר לכך, דאגתו למקום לינה לא כוללת אותה, הניסיונות שלו למצוא מקום שכזה כוללים בעיקר את עצמו: "ואין איש מאסף אותי הביתה" (יט יח). אין צורך לומר שכאשר הבעל עצמו מאוים באונס ("ונדענו" יט כב), הוא מעדיף להקריב את פילגשו. במקום להגן עליה, הוא זורק אותה ללא רחמים אל הרחוב, היכן שאנשי העיר האכזריים אונסים אותה ("ויידעו אותה") במהלך הלילה (יט כה). הבוקר מגיע (המלה "בוקר" מצוינת שלוש פעמים בסמיכות) לאיטו, והאישה "תפל פתח בית האיש אשר אדוניה שם" (יט כה). כשבעלה קם בבוקר (יט כז) ומתכוון לצאת לדרך, הוא שם לב שהאישה שרועה על המפתן. לאחר שהוא לא מצליח להוציא ממנה תגובה, הוא לוקח אותה הביתה, אוחז בה (כ ו),¹⁰ ומבחר את גופתה.

שופטים כ ורות ד

סוף המעשה של הסיפור מתכתב היטב עם הקול הכללי העולה ממנו. בעז, הנחוש להשיג גאולה עבור רות, עולה אל השער (ד א), אוסף את אנשיו (ד ב), ומנסה לפתור באופן

11 אני אסירת תודה לג'ניפר רובין רסקס שציינה בפניי לראשונה את המקבילות בין מלחמת האחים למגילת רות.

12 כמובן שנבחן בשיעורים הבאים את הסיבה לכך שזהו הרושם שקיבל הגואל.

13 ראו לדוגמה את תרגום NJPS לפסוק זה.

9 באחד השיעורים הבאים נבדוק את המשמעות המלאה של ביטוי זה. לעת עתה נסתפק בלהתייחס לכך כאל בקשה להגנה מסוג כלשהו.

10 זהו תיאור סיפורו של האיש אודות המאורעות (כ ו). בסיפור המקורי הוא מתואר כשהוא אוחז בחוזקה בפילגשו. אני מתייחסת כאן לתיאור השני, במטרה להדגיש את ההקבלה בין שני הסיפורים.

רות

רבים מהביטויים המופיעים לעיל מופיעים בהקשר הרמוני, ואפילו מלא שמחה, במגילת רות. רות עובדת "עד הערב" על-מנת להשיג מזון (ב ז'). היא וערפה נושאות קולן בבכי פעמים בצער בשל האפשרות של הפרידה מנעמי (א ט; ד). רות היא היחידה שנשבעת לאורך הסיפור כולו (א ז'), ושבועה זו זכורה לטוב, שכן היא מאחדת את רות ונעמי באמצעות נאמנותה, נחישותה וחמלתה של רות. מגילת רות עושה שימוש בשורש נ.ח.מ על-מנת לרמוז על נחמה (ולא על חרטה), בעוד רות מתארת את הנחמה אותה היא שואבת מדאגתו של בעז (ב ז'). המלה "נותר" מתייחסת לשובע של רות ולאוכל הנותר שהיא מביאה לנעמי (ב יד; יח). הפחד ממחיקת המשפחה נמצא אף הוא במגילת רות, "ולא יכרת שם המת מעם אחיו" (ד י').¹⁶ עם זאת, הפתרון של מגילת רות, בעידודם של זקני העיר, נותר שלו כמושאי, והנישואים מתבצעים באווירה רגועה ונעימה. מגילת רות מסתיימת בשפע של ברכות, ומספקת תקוות לרווחה חברתית מתמשכת.

סיכום

לסיכום, אבחן בקצרה את הטונים השונים ואת האווירה השונה של הסיפורים הללו. מגילת רות היא סיפור של נאמנות, נדיבות, איחוד, נישואים, ברכות וחיים. הסיפור בשופטים הוא של מחלוקת, אנוכיות, התנהגות אומללה, מלחמה, הרס, קללות ומוות. אין זה פלא שאיום ההשמדה של שבט בישראל, מלווה בסימנים מברשי רעה של קץ, סוגר את הנרטיב.

שני ספרים אלו, אם כן, חייבים להישאר נפרדים, מכיוון שהם מציגים, במהותם, שני מודלים שונים של החברה. בחברה של ספר שופטים, בני האדם קמצנים, מרוכזים בעצמם, מנותקים ולא מסייעים זה לזה. חברה זו מובילה בסופו של דבר לכאוס וחוסר סדר, חוסר מנהיגות, ולסיום להתרת המבנה החברתי כולו, המגיעה לשיאה במלחמת אחים. בחברה המתוארת במגילת רות, שלום ושלווה שולטים לצד הנדיבות, השפע והחמלה. חברה זו מובילה לקיום הקמוני ולאפשרות של תשתית למלוכה המאופיינת על-ידי לכידות חברתית.

נחו אנשי צבא בנימין.¹⁴ בכל מקרה, ישנה ניגודיות אירונית בין השימוש במילה השלווה הזו מיידית לפני השמדת שבט בנימין ובין הטבע הרגוע של מלה זו במגילת רות. שם, היא מבטאת את ברכת נעמי לנישואים: "יתן ה' לכן ומצאן מנוחה אשה בית אישה" (א, ט). מאוחר יותר בסיפור של רות אותה מלה ממש מבטאת את דאגתה הכנה של החמה לעתידה של כלתה: "בתי הלא אבקש לך מנוח אשר ייטב לך" (א ג).

5. תיאור אנשי החיל של בנימין, שלקחו חלק באומץ במלחמת האחים המצערת על-מנת להגן על בני שבטם מתוצאות מעשיהם האיומים (כ מד; מו), עומד כאנטיתזה לבעז איש החייל המופיע במגילת רות (ב א). גבורתו של בעז מאופיינת על-ידי אצילות רוחו, האומץ לעמוד אל מול אלה המתנגדים לנכונותו לאמץ את הזרים, ועצמת הרוח לעמוד על הצדק. באופן דומה, רות מוגדרת כאשת חייל. הגדרה זו אינה מתייחסת לכוחה הצבאי, אלא לאיכויותיה הפנימיות - גבורתה, עקשנותה ונחישותה ללכת בדרך לא ידועה, למרות הקשיים הכרוכים בכך.

שופטים כא

לסיום, הבה נבחן את תוצאות מלחמת האחים - האימה, הכאב והמספד. היכחדותו המאיימת של שבט בנימין כתוצאה מהמלחמה גלומה בשבועה שנשבעו בני האומה, "איש ממנו לא יתן בתו לבנימין לאשה" (כא א). שבועה זאת חוזרת לאחר מכן כקללה, "ארור נותן אשה לבנימין". מצב זה מוביל בסופו של דבר למצוקה עצומה, והאומה מבינה את משמעותה של השבועה. הם מתאבלים עד הערב (כא ב) "וישאו קולם ויבכו בכי גדול" (כא ג). נחמתם על בנימין היא כנה, בעוד הם מתאבלים על הגברים שנותרו מהשבט (כא ז), אך הינם נטולי תקווה לנישואים. זקני הקהילה (כא טו), מעלים בסופו של דבר שני פתרונות על-מנת ש"לא ימחה שבט מִיִּשְׂרָאֵל" (כא, יז). שני הפתרונות כוללים אלימות: הראשון מערב שפיכת דמים בפועל (כא ח-יב), ואילו השני מאלץ מתקפה וחיטופה של בנות חפות מפשע (כא כ-כב). ועדיין כל זאת נעשה כביכול למטרה טובה ולקראת סופו של הסיפור, ניצולי בנימין חוזרים לנחלתם, לאחר שבעייתם נפתרה לשביעות רצונם. עם זאת, הקללה והאלימות מרחפות ברקע, מותירות את הקורא מודע בחוסר נוחות לכך שהמצב החברתי בתקופת השופטים נותר תהו ובהו. האימה ואיום ההשמדה עדיין קיימים, כאשר הספר מסתיים בחוסר אחדות, כל אדם חוזר לשבטו ולמשפחתו (כא כד),¹⁵ ובכך נותרת רק תקווה קטנה מאוד לעתיד החברה הישראלית.

של כיבוש הארץ (יהושע כד כח; שופטים ב ז), ותיאור זה של השיבה של כל אדם לנאמנותו הצרות.

16. ההקבלה בין המטרה של הקמת ביתו של אלימלך (במגילת רות) והמטרה של הקמת שבט בנימין (בספר שופטים) מתבהרת לאור העובדה ששני הסיפורים נשענים על לשון מצוות הייבוש כאשר הם מתארים את מטרותיהם. ראו דברים כה ו-ז. יידון בנושא זה באריכות בשיעור מאוחר יותר.

14 רוב פרשני ימי הביניים (רש"י, רד"ק), מעריכים שזו משמעות המלה, בהתבסס על המשמעות המילולית של המלה מנוחה.

15 לדעתי, ישנו הבדל משמעותי בין התיאור הסופי של יהושע השולח את בני ישראל לנחלותיהם המיועדות על-מנת למלא את המטרה הלאומית

מקבילות בין ספר שופטים למגילת רות

שופטים (יט-כא):	רות:
וַיָּקָם אִישָׁה וַיֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ לְדָבָר עַל לֶבָהּ (יט:ג)	כִּי נַחֲמַתְנִי וְכִי דַבַּרְתָּ עַל לֵב שִׁפְחָתְךָ (ב:יג)
וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ (יט:ד) וַיֹּאכְלוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו וַיִּשְׁתּוּ (יט:ו) וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ (יט:כא)	וַיֹּאכַל בַּעֲזוֹ וַיִּשְׁתָּ (ג:ז)
הוֹאֵל נָא וְלִין וַיֻּטַּב לָבֶד (יט:ו) לִין פֹּה וַיֻּטַּב לָבֶדָּךְ (יט:ט) הִמָּה מִיִּטְבִּים אֵת לֶבֶם (יט:כב)	וַיִּיטַב לְבוֹ (ג:ז)
לֹא נִסּוּר אֶל עִיר נְכָרִי אֲשֶׁר לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִנֵּה וְאַנְכִי נְכָרִיָּהּ (ב:י)	וְאַנְכִי רוּת אֲמַתְךָ וּפְרִשְׁתָּ כְּנַפְךָ עַל אֲמַתְךָ (ג:ט)
וַתִּפֹּל פֶּתַח בַּיִת הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲדוֹנֶיהָ שָׁם עַד הָאוֹר (יט:כו) וַיָּקָם אֲדוֹנֶיהָ בַּבֹּקֶר (יט:כז)	וַתֹּאמֶר אֲמַצָּא חֹן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי (ב:יג)
לִינִי הַלֵּילָה וְהִיָּה בַבֹּקֶר אִם יִגְאָלְךָ טוֹב יִגְאָל וְאִם לֹא יִחַפֵּץ לְגֹאֲלֶךָ וְגֹאֲלֶיךָ אֲנִכִי חַי יִקְוֶה שְׂכָבִי עַד הַבֹּקֶר. וַתִּשְׁכַּב מִרְגְּלוֹתַי עַד הַבֹּקֶר (רות ג:יג-יד)	וַיִּתְעַלְלוּ בָּהּ כָּל הַלֵּילָה עַד הַבֹּקֶר וַיִּשְׁלַחוּהָ כַּעֲלוֹת הַשָּׁחַר. וַתָּבֵא הָאִשָּׁה לִפְנוֹת הַבֹּקֶר וַתִּפֹּל פֶּתַח בַּיִת הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲדוֹנֶיהָ שָׁם עַד הָאוֹר. וַיָּקָם אֲדוֹנֶיהָ בַּבֹּקֶר (שופטים יט:כה-כז)
וַתִּפֹּל פֶּתַח בַּיִת הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲדוֹנֶיהָ שָׁם (יט:כו) וַיִּפְּלוּ מִבְּנֵימֶן שְׂמֹנֶה עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ (כ:מד) וַיְהִי כָּל הַנְּפִלִים מִבְּנֵימֶן עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף אִישׁ (כ:מו)	וַתִּפֹּל עַל פְּנֵיהָ (ב:י)
כָּל אֵלֶּה אֲנֹשֵׁי חֵיל (כ:מד) כָּל אֵלֶּה אֲנֹשֵׁי חֵיל (כ:מו)	אִישׁ גְּבוּר חֵיל מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ וַשְׁמוֹ בַּעֲזוֹ (ב:א) כִּי יוֹדַע כָּל שַׁעַר עַמִּי כִּי אִשְׁתׁ חֵיל אֶתָּה (ג:יא)
וַיֹּשֶׁב וַיֵּלֶן שָׁם (יט:ז) לִינוּ נָא הִנֵּה חֲנוּת הַיּוֹם לִין פֹּה (יט:ט) לָכֵּה נָא וְנִסְוֶרָה אֶל עִיר הַיְבוּסִי הַזֹּאת וְנָלִין בָּהּ (יט:יא) וַיִּסְרוּ שָׁם לְבוֹא לָלוֹן (יט:טו)	לִינִי הַלֵּילָה (ג:יג)
וַיָּקָם אֲדוֹנֶיהָ בַּבֹּקֶר (יט:כז) וַיֹּאמֶר אֲלֶיהָ קוּמִי וְנִלְכֵה וְאִין עִנָּה וַיִּקְחָהּ עַל הַחֲמֹר וַיָּקָם הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ לְמִקְמוֹ (יט:כח)	וַתִּקַּם בְּטָרֶם יִכִּיר אִישׁ אֶת רַעְהוֹ (ג:יד)
הוֹצֵא אֶת הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּא אֶל בֵּיתְךָ וְנִדְעֵנוּ (יט:כב) וַיִּדְעוּ אוֹתָהּ וַיִּתְעַלְלוּ בָּהּ כָּל הַלֵּילָה עַד הַבֹּקֶר (יט, כה)	וַיֹּאמֶר אֵל יְיָדַע כִּי בָּאָה הָאִשָּׁה הַגֵּרָן (ג:יד) כִּי יוֹדַע כָּל שַׁעַר עַמִּי כִּי אִשְׁתׁ חֵיל אֶתָּה (ג:יא)
וְאַחֲזֵ בְּפִלְגָשִׁי וְאַנְתְּחָהּ (כ:ו)	וַיֹּאמֶר הֲבִי הַמִּטְפַּחַת אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְאַחֲזִי בָּהּ וַתֹּאחֲזֵ בָּהּ (ג:טו)

ובעז עלה השער (ד:א)	וישמעו בני בנימן כי עלו בני ישראל המצפה (ג:ג)
ויקח עשרה אנשים (ד:ב)	ולקחנו עשרה אנשים (כ:י)
חלקת השדה אשר לאחינו לאלימלך (ד:ג) אשת המת קנייתה להקים שם המת על נחלתו (ד:ה)	ואחז בפילגשי ואנתחה ואשלחה בכל שדה נחלת ישראל (כ:ו)
חלקת השדה אשר לאחינו לאלימלך (ד:ג)	ולא אבו בני בנימן לשמע בקול אחיהם בני ישראל (כ:יג)
הלוא צויתי את הנערים לבלתי נגעך (ב:ט) טוב בתי כי תצאי עם נערותיו (ב:כב)	ויבהל איש בנימן כי ראה כי נגעה עליו הרעה (כ:מא)
ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה (א:יד) וכה תדבקין עם נערתני (ב:ח) גם כי אמר אלי עם הנערים אשר לי תדבקין (ב:כא) ותדבק בנערות בעז ללקט (ב:כג)	והמלחמה הדבקהתהו (כ:מב) וידביקו אחריו עד גדעם (כ:מה)
פן אשחית את נחלתני (ד:ו)	ואשר מהערים משחיתים אותו בתוכו (כ:מב)
יתן יקוק לכם ומצאן מנוחה אשה בית אישה (א:ט) בתי הלא אבקש לך מנוח אשר ייטב לך (ג:א)	כפתרו את בנימן הרדיפהו מנוחה (כ:מג)
ותלקט בשדה עד הערב (ב:יז)	ויבכו לפני יקוק עד הערב (כ:כג) ויצומו ביום ההוא עד הערב (כ:כו) ויבא העם בית אל וישבו שם עד הערב (כא:ב)
ותשאנה קולן ותבכינה (א:ט) ותשנה קולן ותבכינה עוד (א:יד)	וישאו קולם ויבכו בכי גדול (כא:ב)
ותאמר אמצא חן בעיניך אדני כי נחמתני (ב:יג)	והעם נחם לבנימן (כא:טו)
ותאכל ותשבע ותתר (ב:יד) ותוצא ותתן לה את אשר הותרה משבעה (ב:יח)	מה נעשה להם לנותרים לנשים (כא:ז) מה נעשה לנותרים לנשים (כא:טז)
עשרה אנשים מזקני העיר (ד:ב)	ויאמרו זקני העדה (כא:טז)
ולא יכרת שם המת מעם אחיו (ד:י)	ולא ימחה שבת מישראל (כא:יז)
להקים שם המת על נחלתו (ד:ה) להקים שם המת על נחלתו (ד:י)	וילכו וישבו אל נחלתם (כא:כג) ויתהלכו משם בני ישראל בעת ההיא איש לשבטו ולמשפחתו ויצאו משם איש לנחלתו (כא:כד)

* ..... *
 * כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון ולד"ר יעל ציגור, תשע"ג *
 * תרגום: נועה זהבי-רז *
 * עורך: ישי גלזנר *
 * ..... *
 * *
 * בית המדרש הוירטואלי שלידי ישיבת הר עציון *
 * האתר בעברית: <http://www.vbm-torah.org/vbm> *
 * האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org> *
 * *
 * משרדי בית המדרש הוירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5 *
 * דואל: YHE@etzion.org.il *
 * ..... *